

KADIŠ U ŠUMI

Onoga dana, u suton sunca, pokopaše Žanku Partizanku. Pokopaše je tamo gdje je pala, iznad Gornjih Potoka gdje su Nijemci i ustaše dva dana uzastopce pokušavali prodrijeti, navaljujući od Vrhovina i Crne Vlasti. Na tri koraka do nje ležao je u dobrom zaklonu petnaestogodišnji Stevo, držeći iz svoga talijanskog Breda — mitraljeza pod vatrom malu uzvisinu iznad posljednjih kuća Babinih Potoka. Dva teška njemačka bacača upravljaju odanle svoje granate na partizanski položaj, ali nisu pričinili nikakve štete. Sve su granate padale daleko iza cilja. Prije podneva je neprijatelj dva puta pokušao napredovati širokim obuhvatnim manevrom, ali je oba puta vraćen na polazni položaj, pred kojim je u snijegu ostalo osam njihovih leševa. Dan je bio tih i vedar, a o podne je sunce toliko prigrinjalo da se snijeg počeo otapati.

Već se činilo da se borba primiče kraju i da danas neće biti ni s koje strane nikakvih pothvata, kad li se odjednom sasvim s lijeva, s one strane gdje se odvaja put za Donje Potoke, oglasi štek-tanje teškog mitraljeza. U istom času poče praštati granje nad partizanskim položajima.

„Čuvaj!“ reče Stevo, i prebaci mitraljez u pravcu vatre. Ali je već bilo kasno. Žanka ispusti pušku i segne rukom pod šinjel. Dvaput je pokušala da se pridigne, a onda joj glava pade u snijeg.

Kad je Stevo sa šest rafala najzad ušutkao neprijateljski mitraljez i dospio da pogleda, Žanka je bila mrtva.

Iskopaše joj grob i položiše je u nj. I postaviše piramidu od kamenja na nj, da bi je danas-sutra mogao pronaći, bude li je ko tražio.

A Drago, stojeći uz Tošu, reče, a da sam nije znao kako mu je to na um palo:

„Ipak bi trebalo reći kadiš za nju“.

„Što bi trebalo reći?“ upita komandir.

Dvadeset i dva druga stajahu uokolo groba.

„Jevrejsku posmrtnu molitvu“, reče Drago.

„Zašto jevrejsku molitvu?“ začudi se komandir.

„Pa tako, bila je Jevrejka. Ima nas još Jevreja ovdje“.

„Još Jevreja? Tko je Jevrejin?“

„Ja!“

„I ja!“

„I ja!“ — javiše se trojica.

Komandir se nije prestajao čuditi:

„Pa dajte, dakle, izmolite joj kako mislite.“

„Znaš li reći kadiš?“ upita Tošo Dragog. „I možemo li ovako samo trojica? Meni se čini...“

Tri Jevreja partizana, u srcu Like, nad grobom drugarice svoje odlučise reći Kadiš.

„Hajde Drago, reci!“

A Drago otpoče:

Jusgal vejiskadaš šemej rabo...

I najedanput zapne. Čelo mu se nabra u mučne nabore, a pogled mu zakoluta uokolo. Hiljadu puta rekao je i izrekao Kadiš napamet, glatko, bez razmišljanja i bez prisjećanja. Od dječaćkih nogu ga je znao, govorio i ponavljao a sad nije znao dalje. Još mu je i ritam i melodija njegova bila u ušima, ali riječi je izgubio.

I tako, eto, ne znajući dalje, on se zagleda u grob, prignu glavu i reče:

„Kad budeš pred njim stajala, Žanka, pred suncem svojim, reci neka vidi što učiniše od tebe, što učiniše od nas. Neka vidi da nas nije ostalo ni toliko da bi mogli reći kadiš za tobom. Amen.“

„Amen“, ponoviše dvadeset i dva partizana.